

національного університету імені Василя Стуса. Вип. 13. Т. 1. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 235-239.

3. Бурдяк П. Як писати в соцмережах про війну і не потрапити в бан <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/08/1/7413730/>

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності платформ спільного доступу до інформації, через які поширюється масова інформація. *Верховна рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43884>

5. Снопко О. Дивимося, читаємо, слухаємо: як змінилось медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/7353987/>.

Терещенко Віктор Федорович,
старший викладач кафедри
криміналістики навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ ТАКТИЧНИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ТАКТИЦІ

Суттєвою вимогою сьогодення у кримінальному судочинстві – є забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень [1]. Своєчасне та доцільне використання засобів криміналістичної тактики створює надійні умови за допомогою яких слідчий вирішує тактичні завдання розслідування злочинів.

Одне з ключових місць серед засобів криміналістичної тактики займають тактичні рішення, оскільки суттєво впливають на хід та успішність використання інших її засобів. Процес розкриття злочинів є безперервною системою змінних тактичних і процесуальних рішень. Тому вирішення проблеми їх прийняття, як ефективного засобу впливу на хід та стан розслідування, - є актуальним та перспективним. Враховуючи складність, багатоаспектність та недостатню розробленість процесу прийняття тактичних рішень, їх практичної реалізації з урахуванням типових особливостей слідчо-оперативної ситуації, існує потреба у визначенні та дослідженні чинників, що впливають на результативність тактичних рішень. Вирішення цього питання створить належні умови для можливості вибору

оптимальних практичних дій та прийомів в умовах конкретної слідчо-оперативної ситуації, з урахуванням принципів вимог щодо їх допустимості та положень кримінального процесуального законодавства.

Слід зазначити, що тактичні рішення відіграють важливу роль у створенні сприятливих умов для здійснення досудового розслідування, відносяться до засобів непроцесуальної та організаційної діяльності слідчого, являють собою результат складного розумового та інтелектуального процесу волевиявлення щодо вибору мети, методів, прийомів і засобів тактичного впливу при встановленні обставин кримінального правопорушення. Будь-яке тактичне рішення передбачає для його практичної реалізації відповідні методи та прийоми, які розробляються у якості рекомендацій криміналістичною тактикою.

На думку Р. С. Белкіна, тактичне рішення являє собою вибір мети тактичного впливу на слідчу ситуацію в цілому чи окремі її елементи, на хід та результати процесу розслідування та його елементи й визначення методів, прийомів та засобів досягнення цієї мети [2]. Для забезпечення належної обґрунтованості та доцільності прийняття тактичного рішення є необхідність у чіткому усвідомленні його головних складових.

З урахуванням аналізу літературних джерел [3, 4, 5, 7], до основних елементів тактичного рішення вважаю доцільним відносити:

1. Аналіз вихідної слідчо-оперативної ситуації (оцінка обставин справи, виявлення ключових фактів та об'єктів розслідування).

2. Вибір мети та переконання у необхідності прийняття рішення.

3. Вибір методів та засобів реалізації рішення, найбільш ефективних методів та засобів отримання доказів.

4. Визначення порядку виконання рішення, строків та виконавців.

5. Прогнозування результатів реалізації рішення, оцінка ймовірності його успіху.

6. Адаптивність до зміни обставин на випадок недосягнення мети (можливість коригування дій та реалізації іншого варіанту рішення).

Тактичні рішення слідчим приймаються на власний розсуд на підставі інформації матеріалів кримінального провадження та оперативно-розшукової діяльності. М. А. Погорецький звертає увагу на те, що розсуд – принципово необхідний елемент будь-

якої діяльності, в тому числі й кримінального процесу. Він забезпечує гнучкість і ефективність прийняття рішень. У той же час слід зазначити, що розсуд таїть у собі потенційну загрозу законним правам й інтересам осіб, що залучаються до його сфери, якщо діяльність державних органів та їх посадових осіб недостатньо контрольована з боку суспільства й посадовці мають недостатній фаховий рівень, низьку правову культуру та моральність [6, с. 326]. Отож формування тактичного рішення є складним комплексним процесом, що потребує обов'язкового врахування вимог законності та відповідної сукупності чинників, що мають значення для здійснення належного впливу на зміну слідчої ситуації, потребує відповідної оцінки доцільності його прийняття. Узагальнення та розробка рекомендацій щодо прийняття тактичних рішень є складним завданням, що потребує їх дослідження та подальшого розвитку, як для можливості комплексного та системного розуміння цього процесу, так і необхідності створення чітких орієнтирів слідчому при їх прийнятті. З урахуванням можливої варіативності слідчо-оперативних ситуацій, зазначу суттєві та важливі чинники, що можуть безпосередньо впливати на цей процес, та забезпечують здійснення належного загального аналізу, вибір оптимального шляху дій, та визначають особливості їх прийняття:

1. Інформаційна обізнаність слідчого щодо наявної слідчої ситуації та оперативно-розшукової ситуації.

2. Професіоналізм слідчого, наявний досвід в розслідуванні злочинів.

3. Аналітична робота (комплексне дослідження відповідної цільової спрямованості, щодо виявлення небезпечних об'єктивних і суб'єктивних потенційних і реальних ситуацій).

4. Здійснення доцільного ситуативного аналізу та оцінки ймовірності успіху обраного рішення.

5. Проведення версіювання та планування розслідування.

6. Використання логічного та гіпотетичного мислення, уявного моделювання, інтуїції.

7. Необхідність дотримання принципів законності, своєчасності, реальності, етичності, допустимості.

8. Врахування можливостей щодо залучення та використання необхідних технічних засобів.

9. Забезпечення належної та доцільної взаємодії зі спеціалістами, експертами, керівниками слідчого та оперативного підрозділів, прокурором.

10. Врахування психологічних факторів.

11. Забезпечення доцільної спрямованості рішень, - тактичного впливу задля реалізації відповідних функцій (пізнавальна, управлінська, регулятивна, організаційна).

12. Забезпечення адаптивності (готовності коригувати дії в залежності від зміни обставин).

13. Врахування реальності реалізації тактичного рішення (з урахуванням існуючих ризиків).

Отже прийняття тактичного рішення у криміналістичній тактиці є складним та багатогранним процесом, і вимагає врахування зазначених вище аспектів. Деякі з них в залежності від ситуації стають більш вагомими та вирішальними. Але виходячи з практичного досвіду, на перший план виступають наступні чинники:

1. Правова обґрунтованість (рішення мають відповідати нормам чинного законодавства України, враховуючи положення кримінального процесуального кодексу).

2. Психологічні фактори (важливо враховувати психологічний стан учасників процесу – як підозрюваних, так і свідків, адже це може вплинути на ефективність допитів і слідчих дій).

3. Етичні аспекти (рішення не повинні порушувати права людини або принципів добросовісності в діяльності правоохоронців).

4. Технічна забезпеченість (можливість використання сучасних технічних засобів, технологій, відеофіксації, аналізу цифрових доказів, допомоги спеціалістів, що суттєво впливає на процес прийняття рішень).

5. Організаційна забезпеченість, яка є вирішальною умовою успішності тактичного рішення.

І хоча на практиці при правильній організації роботі щодо прийняття та реалізації тактичних рішень існують позитивні тенденції, є і суттєві проблеми у цій сфері. Зазначу їх:

1. Відсутність необхідного сучасного обладнання та технічних засобів призводить до складнощів у реалізації ефективних тактичних рішень.

2. Не вистачає висококваліфікованих кадрів у сфері сучасних методів криміналістики через недостатній рівень підготовки слідчих та правоохоронців, що значно ускладнює процес прийняття рішень та зменшує їх результативність.

3. Створює певні перешкоди і недосконалість законодавчої бази. Прийняття законодавчих актів часто не відповідає темпу

розвитку сучасних технологій, що створює правові прогалини у використанні нових методів розслідування.

Шляхи вирішення цих проблем полягають у необхідності:

1. Підвищення кваліфікації. Важливо розробляти та впроваджувати програми навчання для правоохоронців з урахуванням сучасних вимог криміналістики.

2. Модернізація технічного забезпечення. Інвестування в нові технології та обладнання може значно покращити ефективність тактичних рішень.

3. Законодавчі реформи. Необхідна адаптація кримінального законодавства до нових реалій, пов'язаних з технологічним розвитком, сприятиме правовій обґрунтованості тактичних рішень.

Розуміння головних особливостей та проблем прийняття тактичних рішень при розслідуванні кримінальних правопорушень створює умови для подальшого розвитку та опрацюванні зазначених аспектів з метою розробки відповідних рекомендацій щодо ефективної організації використання засобів криміналістичної тактики та прийняття доцільних тактичних рішень у практичній діяльності з розслідування злочинів на різних етапах кримінального процесу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України від 13.04.2012 р. №4651-VI, ст. 2.

2. Белкин Р. С. Курс советской криминалистики. – Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – М., 1979. – С. 47.

3. Закатов А. А. Некоторые организационные аспекты розыскной деятельности следователя // Проблемы совершенствования деятельности следственных и экспертных подразделений. Сб. науч. тр. Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1989. – 148 с.

4. Дубровський В. П. Криміналістична тактика. Київ. Юрінком Інтер, 2003.

5. Кірієнко А. Ф. Криміналістична тактика і використання сучасних технологій. 2008.

6. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Монографія – Х.: Арсіс, ЛТД, 2007. 576 с.

7. Криміналістична тактика: навч. посіб. / за ред. М.А. Погорецького та Д. Б. Сергєєвої. К. Алерта, 2017. – 244 с.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи, 1950.
9. Психологія в правоохоронній діяльності. Київ: Юрінком Інтер, 2018.
10. Гусак В. І. Судова експертиза в кримінальному процесі. Харків: Право, 2020..
11. Закон України «Про судово-експертну діяльність», від 12.07.2021 №2671-III. Ткаченко, П.О.
12. Криміналістика: сучасні проблеми та перспективи. Львів: Світ, 2022. Фролов В.А.
13. Програма підвищення кваліфікації слідчих МВС України, 2023.
14. Звіт МВС України щодо стану матеріально-технічного забезпечення, 2023.
15. Міністерство юстиції України: Звіт щодо модернізації технічного забезпечення слідчих органів, 2023.
16. Шевченко, О.В. Реформа кримінального процесу в Україні: проблеми та виклики. Харків: Фоліо, 2021.
17. Копылов И.А. Тактическое решение следователя //Проблемы совершенствования деятельности следственных и экспертных подразделений. Сб. науч. тр. Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1989. – 148 с.

Тичина Дмитро Михайлович,
провідний науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії
злочинності Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, старший науковий співробітник;
Перцев Роман Валерійович,
заступник начальника слідчо-
криміналістичного відділу
Центрального округу поліції Ізраїль,
доктор філософії

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Сучасний світ вступив у складний і суперечливий етап свого розвитку. Глобалізація, яка нещодавно була домінуючим трендом, зіткнулася з обмеженнями, викликаними її власною експансією. Суперечності між глобалізацією та локалізацією, які